

• *Vlinders*

'Kortebroekenweerhobby'.

door Willem Prins

Schrijf jij even een stukje over je vlinderhobby?

Die "vraag" kreeg ik op het moment dat we een weerrecord aan het vestigen waren. Het oude record is gebroken, maar daarmee krijg je geen letter op papier. De motivatie voor het onderwerp ligt nog in de diepvries.

Welnu vooruit dan maar.

Bij het ingaan van mijn arbeidsloze tijdperk (pré-VUT) wilde ik niet in mijn leesstoel vast oxideren. Met broedvogelinventarisaties alleen is de vrije tijd niet voldoende gevuld. Aan het eind van het vogelbroedseizoen ga je ook om je heen kijken naar andere leuke natuurmomenten en vooral op de zonnige ochtenden. En jawel, er bleken ook reuze interessante insecten te vliegen waar niet alleen ik, maar zowat iedereen vrolijk van wordt. Daar moest ik meer van weten en gelukkig werd er juist een winterperiode ingevuld met een vlindercurcus.

Aan de hand van veel prachtige foto's en het levensverhaal van die schitterende fladderars was ik verk(n)ocht. Ik kon haast niet wachten op het voorjaarsweer. Met een rugzak aan vlinderkennis meldde ik me aan voor een dagvlindermonitoringroute (= slenteren in de natuur met een bezigheid en nog bij mooi weer ook).

Een positief punt hierbij is dat het aantal te tellen soorten de 25 niet overstijgt, easy toch...denk je dan. Na de cursus werd ik in de eerste week van april gekoppeld aan een KNNV-er die drie verschillende routes in de week liep. Ik kocht ook een vlinderboekje want dat geslenter beviel me wel, maar gek genoeg zaten de vlinders in de natuur niet in de houding van de plaatjes in het vlinderboek. Heeft u dat nou ook altijd? Wat dat betreft vergelijkbaar met vogels.

Later ook een vlindernet aangeschaft, omdat van die 25 soorten er 2 erg veel op elkaar lijken. Om het me nog makkelijker te maken heb ik een speciaal kijkertje gekocht, die vlinders van dichtbij zo op je netvlies vlijt. Je kunt het kijkertje ook voor andere natuurdoelen gebruiken, die zich op voetafstand bevinden. Lekker handig, hoef je niet te bukken. Van die KNNV-er heb ik toen één route overgenomen, die ik later weer deelde met andere enthousiastelingen. We lopen om de andere week en vullen de gaten op bij vakantie(s). Ik zal uitleggen wat bedoeld wordt met mijn kortebroekenweerhobby.

Vlindermonitoring:

Het is heel simpel, je kiest de mooiste dag van de week uit en telt de mooiste insecten, nl. vlinders.

Dat doe je tussen 1 april en 30 september, één dag in de week en na de koffie (10.00 uur) en vóór de borrel (16.00 uur), da's nog eens een hobby. En die korte broek dan....? De temperatuur moet altijd boven de 14 of 17 graden zijn, de hoeveelheid bewolking is hierbij erg belangrijk. Hoe blauwer hoe beter, goed hè?

Het moet droog zijn en niet te veel tochten, maximaal 4 Bft. Kijk, dat bedoel ik nou met die korte broek!

Dus liefst bij zonnig weer en als er veel bewolking is, gelden er wat restricties.

Zo'n route is vastgelegd en verdeeld in maximaal 20 secties van 50 m. en je loopt in een denkbeeldige kubus van 5x5x5 m, waarbij je aan weerszijden 2,5 m gras en kruiden hebt en 5 m voor je uit + 5 m blauwe lucht boven je. Alles wat binnen die kubus fladdert en voldoet aan de definitie van 'dagvlinder' wordt genoteerd.

Bij thuiskomst worden de gegevens, op een willekeurig moment, op een website ingebracht en dat kost je nog geen tien minuten.

De website is van de Vlinderstichting, die aan de hand van jouw ingebrachte gegevens en die van honderden anderen in het land, jaarlijks een overzicht destilleert van alle soorten in het hele land. Samen met het Bureau voor de Statistiek worden de gegevens vergeleken met voorgaande jaren en kunnen hieruit conclusies worden getrokken.

De uitkomsten tonen elk jaar weer aan hoe het met de stand van de soorten is vergaan. Soms zijn er landelijk gezien omstandigheden waaraan een toe- of afname van de soort(en) is af te lezen. Soms zijn het juist lokale veranderingen in hun biotoop in korte tijd, denk aan houtkap of plaggen, maar ook veranderingen in een bestemmingsplan, waardoor soorten afnemen of juist toenemen. Beheerders van de terreinen waarbinnen routes liggen kunnen bijvoorbeeld op basis van jarenlange monitoring gegevens hun beheer aanpassen. Bovendien wordt er naar ons geluisterd, dat moet gezegd worden.

De uitkomsten van een jaar monitoring worden telkens vlak voor het nieuwe seizoen in een boekje uitgebracht en aan de tellers gestuurd. Dat helpt zeker de lentekriebels op gang te brengen.

De routes:

De Vlinderstichting ziet graag een landelijke monitoring dekking die erg hoog is. Niet dat elk plekje van Nederland in aanmerking komt, maar een grote diversiteit van landschapselementen is belangrijk. Zo hebben we op de kop van Voorne een zestal routes in verschillende biotopen (geen bos) uitgezet:

- Nieuwe natuur (voormalige landbouwgrond), *het Grasweggebied in Hellevoetsluis (ZHL)*, een veelbelovend terrein.
- Natte duinvallei, *het Quackjeswater in Rockanje*, al 30 jaar in telling!!!!
- Grijze duintjes, *de Heveringen in Rockanje*, met de meeste vlinders en een heuse vlinder- wandelroute. Al 10 jaar een toppertje.
- Begraasd duingebied met koeien, nabij de *Vogelpoel in Rockanje* in het Voornes duin (NM).
- Begraasd duingebied met ossen en pony's nabij de *Sipkesslag in Oostvoorne*, in de duinen van Oostvoorne (ZHL). Deze route start 1 april 2013, nadat de oude route door successie was overwoekerd of juist kaal getrapt was tot een breed zandpad.
- Bij Rozenburg is een route op de *Landtong* uitgezet. Ook hier is door successie (dichtgroei) een nieuwe route uitgemeten.

Sommigen tellen in hun uppie en anderen met een telmaatje. Je loopt een half uur tot ruim een uur in heerlijk weer naar de prachtigste fladderaars te kijken.

We doen dat met z'n tienden, maar vinden het erg prettig als er nieuwe mooi-weer hobbyisten bij komen, die na een seizoen in training wellicht een (nieuw) eigen gebiedje willen tellen.

Veel mooi vlinderweer op korte termijn gewenst,

P.S. Hier nog even de soorten die op de kop van Voorne te zien zijn;

atalanta – bont zandoogje – boomblauwtje – bruin blauwtje – bruin zandoogje – citroenvlinder – dagpauwoog – distelvlinder – eikenpage – gehakkelde aurelia – groot dikkopje – groot koolwitje – heivlinder – hooibeestje – icarusblauwtje – klein geaderd witje – klein koolwitje – kleine parelmoervlinder – kleine vos – kleine vuurvlinder – koevinkje – landkaartje – oranje zandoogje – oranjetipje en het zwartsprietdikkopje.

Soms de *oranje- en gele luzernevlinder en/ of de keizersmantel.*

Waarschuwing: trek vooral géén korte broek aan in verband met de actieve teken!

Verslagen

Wintervogelexcursie Hoeksche Waard 9 februari 2013

door Hans op den Dries

Hoewel de temperatuur de laatste dagen van januari en de eerste dagen van februari net boven nul lag, was de sneeuw van januari nog niet geheel verdwenen. In de nacht voorafgaand aan de excursie had het drie tot vijf graden gevoren en was er weer een dun laagje sneeuw gevallen. De zon scheen prachtig over het witte winterse landschap. Met het warmer worden later op de dag, werd het rond het vriespunt even spekglad en was het oppassen geblazen.

In eerste instantie waren er zestien personen aanwezig, maar na de Korendijksche Slikken heeft één persoon de groep verlaten. De jongste telg van het stel, Jonathan, was denk ik ongeveer twaalf jaar en bleek later meer van vogels te weten dan menig ander. De tocht ging via de Korendijksche Slikken langs Tiengemeten naar uiteindelijk Polder het Oudeland van Strijen.

Vanaf de pont zijn we met vier auto's via leuke polderwegen door Piershil en Goudswaard richting de Korendijksche Slikken gereden. Aan het begin van het plaatsje Goudswaard is een provisorisch ingerichte uitkijkpost gecreëerd. Hier hebben we onze eerste koffie genuttigd. Spontaan kwamen meerdere stroopwafels ten tonele. Het leek wel of ze in de uitverkoop waren geweest, maar smaken deden ze zeker. In de verte, in een alleenstaande boom aan de waterkant van het Spui, zat een havik enigszins verdek opgesteld. Ondanks de afstand was met de telescoop zijn zware postuur en kenbare koptekening te onderscheiden. In het grasland liepen een paar Kieviten rond te scharrelen.

De verwachting dat we grote hoeveelheden vogels zouden zien was klein omdat de koude en sneeuw van de voorafgaande winterdagen veel vogels hadden doen wegtrekken naar warmere zuidelijk gelegen gebieden. Toch werden we bij de slikken verrast door een leuk aantal vogels.

Met vier telescopen werd het gebied vakkundig afgespeurd. Jeannette wist gelijk al een paar grote zilverreigers uit het gebied te plukken. Drie in totaal. Ze zaten weliswaar op grote afstand, maar waren goed te zien. Ze waren in gezelschap van enkele buizerds, een torenvalk en een vrouwtje blauwe kiekendief die laag over het land en de achterste bomenrij heen wiegelde, op zoek naar onvoorzichtige en onfortuinlijke vogels.

Gelukkelijk waren er toch nog redelijk wat ganzen en eenden in het gebied. Zoals verwacht waren de brandganzen met het hoogste aantal aanwezig. Als volwaardige grasmaaiers hielden ze door de sneeuw heen het gras kort. De eenden, voornamelijk kuifeenden, krakeenden en een aantal wilde eenden, waren in de kreken aan het duiken en gronden. Tussen de kuifeenden zaten nog twee tafeleenden. Met de laatstgenoemde soort gaat het de laatste jaren niet erg goed. Ze worden steeds minder waargenomen. Als ze al gezien worden, zijn het net als deze keer maar enkele exemplaren. Op de graslanden waren her en der enkele tientallen smienten en een groepje van ongeveer vijftig goudplevieren aan het foerageren.

Smienten zijn voor Nederland echte wintergasten. Ze kunnen in zeer groten getale aanwezig zijn en grazen in hoog tempo op de gorzen en in de polders. Dit voedsel hebben ze nodig om hun vetreserves op peil te houden of op te bouwen, zodat ze de koude winter kunnen overleven.

Smient

Aan het eind van deze periode moeten ze weer vet genoeg zijn om de terugtocht naar de noordelijke broedgebieden in Scandinavië en Rusland te overleven.

Natuurlijk vlogen er ook enkele algemene vogelsoorten rond, zoals kokmeeuw, houtduif, zwarte kraai en kauw. Kort na de eerste stop kwamen we nog ongeveer negen grote zilverreigers tegen. Deze sierlijke reigersoort is de laatste jaren als wintergast erg toegenomen. Dit is zeer waarschijnlijk het gevolg van het broedsucces in de Oostvaarderplasen.

De volgende bestemmingen waren enkele leuke buitendijkse plekjes langs het Haringvliet. Bij het benaderen van dit soort locaties is het van belang dat je voorzichtig de dijk op loopt, zodat de eventueel aanwezige vogels niet opgeschrikt worden en er daardoor direct vandoor gaan. Bij een van deze locaties was een hoge schutting geplaatst met doorrijkgaten op verschillende hoogten. Als je het dijkje op liep had je ook mooi zicht, maar voorzichtigheid was geboden. Het gevarieerde landschap was gevuld met vele vogelsoorten en redelijke aantallen daarvan. Diverse ganzen- en eendensoorten waren driftig aan het foerageren om de winter door te komen. De leukste soort vond ik persoonlijk de wintertaling. Helaas heeft niet iedereen deze kleinste eendensoort van ons gebied kunnen bekijken omdat ze achter de begroeiing wegzwommen. De prachtige gele vlek op het achterlijf, en de bij goed licht groen met roodbruine kop zijn duidelijke kenmerken van het mannetje.

Het was de hoogste tijd om door te rijden richting het pontje van Nieuwendijk naar Tien-gemeten. Daar zijn we nog even uitgestapt. Door alle bedrijvigheid zaten daar niet veel vogels. Verderop in het veld werd een vermoedelijke slechtvalk gespot. Daarvoor moesten we even een stukje doorrijden, dat hadden we er natuurlijk graag voor over. Eenmaal daar aangekomen zagen we inderdaad de machtige valk op een paaltje zitten, geduldig wachtend tot hij het weer tijd zou vinden om de omgeving op stelten te zetten en onveilig te maken. Voorlopig was de slechtvalk dat niet van plan, dus konden twee holenduiven enigszins onbekommerd in het grasland rondwandelen. Deze redelijk kleine duiven worden vaak over het hoofd gezien. De overwegend donkergrijze duif heeft, in de vlucht gezien, een duidelijke zwarte omranding op de vleugels en twee zwarte strepen op elke flank. De vlucht lijkt een beetje op die van de Turkse tortel. Tussen een groepje brandganzen drentelde een kleine Canadese gans. Jaap, die de gans had ontdekt, had deze soort al eens vaker gezien, waardoor hij er extra op getraind was. Helaas liet de vogel zich niet goed zien, maar dat kwam natuurlijk ook door zijn kleine formaat. Verder vielen ons nog een enkele koolmees en vink op, maar daar bleef het wat de kleine zangvogels betreft dan ook bij.

Inmiddels waren we weer doorgereden naar het echte domein van de ganzen, namelijk de Polder het Oudeland van Strijen. Dit uitgestrekte gebied staat vooral bekend om zijn vele brandganzen. Uiteraard komen er ook kolganzen en grauwe ganzen voor, maar daar zijn de aantallen dan een stuk lager van.

Ook de smienten zijn in dit jaargetijde niet uit deze polder weg te denken. Het aller spannendste was eigenlijk wel of we de dwerggans en misschien één of meerdere roodhalsganzen zouden aantreffen.

Helaas er waren geen bijzondere ganzen te spotten. Ze hebben er wellicht gezeten, maar onze teelers hebben geen doel getroffen. Wel leuk was de enorme hoeveelheid brandjes. Uiteindelijk denken we dat er wel tussen de acht á tienduizend brandganzen zaten. Ruim vijftienving wulpen vlogen onrustig heen en weer. Daarentegen was een groep knobbelzwanen lekker relaxed aan het grazen. Midden in het gebied kwamen we al struinend door het gras een groep van ongeveer twintig kramsvogels tegen, terwijl onze jongste telg van de groep, Jonathan, ons op zes overvliegende veldleeuweriken wees. Daarbij was het wel lekker dat we even het kenmerkende tjrrrup, tjrrrup hoorden. Weer een stop verder in het gebied was daar nog even een fantastische blik op een volwassen plukkende slechtvalkman. Onverstoord plukte hij een onbekende prooi helemaal kaal. Zo kaal dat zelfs voor de zenuwachtig wachtende kraaien nagenoeg niets meer over bleef.

Om af te sluiten had ik graag nog een kleine polder, de Sint Anthony polder, ten noorden van de Polder het Oudeland van Strijen willen doorkruisen, maar helaas was de tijd op. We zijn terug naar de pont gereden en konden terugkijken op een fantastische dag, met spectaculaire en leuke waarnemingen. Allen bedankt en tot de volgende excursie.

Winterroofvogeltelling Voorne-Putten 2013.

door Hans op den Dries

In het weekend van 5 en 6 januari 2013 heeft de VWG de roofvogels voor de zeventiende achtereenvolgende keer geteld op het eiland Voorne-Putten.

De weersomstandigheden waren matig. Het was zwaar bewolkt en hier en daar enigszins nevelig. Gelukkig bleef de voorspelde mist uit, want als er mist was opgekomen, zou de telling zeker geen succes zijn geworden. De temperatuur lag rond de 7°C. Er was weinig wind (tot kracht 3) vanuit het westen. Een paar gebieden zijn op zondag geteld. Het weer was toen zeker beter, de zon scheen, maar de temperaturen waren ongeveer gelijk. Tot aan deze telling was het in onze regio amper winter geweest. Slechts enkele dagen, begin december, kenden lichte vorst tot -3°C.

De tellingen hebben plaatsgevonden tussen 8.50 uur en 17.20 uur. Zondag was het iets rustiger en met iets meer zon. De temperatuur was rond de 9 °C

Een aantal van de tellers heeft te voet of met de fiets de gebieden doorkruist. De rest heeft omwille van de afstand de auto moeten nemen.

In verband met de afwezigheid van een teller is de omgeving van Spijkenisse niet geheel geteld. Een deel is opgevangen door Peter Ganzeboom, waardoor er maar een klein gaatje is gevallen. Ook dit jaar zijn er (maar) zeven soorten geteld. Het smelleken was daarbij de minst algemene. De buizerd was daarentegen de meest algemene. Dit beeld voldeed ook een beetje aan de verwachting, omdat er in de periode voor de telling al veel buizerds waren gezien.

Het totaal aantal roofvogels dat dit seizoen geteld is bedraagt 310. Vreemd genoeg is dit dan weer niet het hoogste aantal roofvogels over alle getelde jaren, want in januari 2006 zijn er, mede dankzij het hoge aantal sperwers (22), torenvalken (63) en zelfs smellekens (7), 333 roofvogels geteld.